

ΤΑ ΚΑΚΩΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΑ ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ ΩΦΕΛΟΥΝ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΑΛΛΟΣ ΕΝΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ! (Δεκέμβριος 2005)

Συγγραφέας: ΘΕΟΔΟΤΑ ΝΑΝΤΣΟΥ

Σε πρόσφατη έκδοσή του το ΥΠΕΧΩΔΕ ισχυρίστηκε ουσιαστικά ότι τα μεγάλα οδικά έργα συμβάλλουν στην αύξηση του αστικού πρασίνου της Αττικής! Η έκθεση που έφερε τον τίτλο «Αττικό Πράσινο 2001/2004»[\[1\]](#) ισχυρίζεται ουσιαστικά πως οι φυτεύσεις γύρω από μεγάλα έργα (Περιφερειακή Υμηττού, Αττική Οδός, ολυμπιακές εγκαταστάσεις, κ.ά.) συνεισφέρουν θετικά στο μέχρι πρότινος χαμηλό ανά κάτοικο ποσοστό πρασίνου στο Λεκανοπέδιο. Ούτε λέξη βέβαια για τις πρώην πράσινες και άλλες ανοιχτές εκτάσεις που χάνονται, τόσο στους πρόποδες του πολύπαθου Υμηττού όσο και σε άλλες ευαίσθητες περιοχές, όπως ο Σχινιάς, τις αλλαγές χρήσεων γης και την έλλειψη συνολικού σχεδιασμού. Παρόμοια επιχειρήματα χρησιμοποιήθηκαν και για τη δικαιολόγηση ενός άλλου περιβαλλοντικού εγκλήματος: της κατασκευής του ολυμπιακού κωπηλατοδρομίου στον Σχοινιά. Το «μαύρο πράσινο», η νέα δηλαδή επιχειρηματολογία του κατασκευαστικού κλάδου, τείνει πλέον να εξελιχθεί σε ένα νέο μακάβριο ανέκδοτο.

Άλλο γνωστό δείγμα αυτής της λογικής είναι η επιστημονικοφανής επιχειρηματολογία για την οικολογική διάσταση των μεγάλων φραγμάτων[\[2\]](#). Ήδη από την προηγούμενη δεκαετία πανεπιστημιακοί που μετείχαν σε ομάδες σχεδιασμού των έργων του Αχελώου υποστήριζαν πως τα μεγάλα φράγματα δημιουργούν νέα οικοσυστήματα με βιολογική αξία ίση ή και μεγαλύτερη από την προηγούμενη σημασία της περιοχής. Ως παραδείγματα προβλήθηκαν η τεχνητή λίμνη Πλαστήρα και η λίμνη Κερκίνη. Και οι δύο όμως περιπτώσεις είναι ατυχείς: η περιοχή της λίμνης Πλαστήρα δεν έχει ωφεληθεί οικολογικά από τη δημιουργία του ταμιευτήρα, έχει απλώς διαμορφωθεί ένα νέο τοπίο, του οποίου η αισθητική εκτίμηση αποτελεί ζήτημα υποκειμενικό. Όσον αφορά στην περίπτωση της Κερκίνης, αποσιωπούνται οι πολύ ιδιαίτερες για τεχνητή λίμνη τοπικές γεωμορφολογικές συνθήκες, όπως άλλωστε και το γεγονός ότι στην περιοχή προϋπήρχε σημαντικός υγρότοπος. Άλλωστε, σήμερα η διαχείριση του νερού στο φράγμα μάλλον αποτελεί τον «κακό δαίμονα» του πολύ σημαντικού υγρότοπου, χωρίς να προσδίδει πρόσθετη οικολογική αξία στην περιοχή. Φυσικά αυτή η γραμμή επιχειρηματολογίας αγνοεί μεταξύ άλλων και τη φυσική

λειτουργία ενός υγρότοπου και παραγνωρίζει το γεγονός ότι οι μεγάλοι ταμιευτήρες που δημιουργούνται από τα μεγάλα φράγματα έχουν και μεγάλα βάθη με απότομες κλίσεις. Έτσι αποτρέπεται η δημιουργία παρόχθιων οικοσυστημάτων, που αποτελούν άλλωστε την πηγή της ζωής κάθε λιμναίου συστήματος.

Σε πρόσφατη εισήγησή του σε διημερίδα του ΤΕΕ, η οποία αναδημοσιεύθηκε στον διαδικτυακό τόπο της Νόμος + Φύση και στην εφημερίδα «Το Βήμα», ο Καθηγητής του ΑΠΘ κ. Μυλόπουλος ισχυρίζεται πως η εκτροπή του Αχελώου, το μεγαλύτερο και πλέον περίπλοκο ίσως τεχνικό έργο που σχεδιάστηκε στη σύγχρονη Ελλάδα, δεν αποσκοπεί στην άρδευση της Θεσσαλίας ούτε στην παραγωγή ενέργειας, αλλά στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος!!! Υπό τη διπλή ιδιότητά του και ως μέλος της Πανθεσσαλικής Συντονιστικής Επιτροπής ο κ. Καθηγητής εκθέτει το ενδιαφέρον σκεπτικό ότι τα τεχνικά έργα συλλογής και εκτροπής υδάτινου όγκου 600 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων από τη Νότια Πίνδο στη Θεσσαλία, όχι μόνο δεν θα επιφέρουν επιπτώσεις στα ευαίσθητα οικοσυστήματα της περιοχής, αλλά αντιθέτως αποτελούν τη μοναδική λύση για την οικολογική αναβάθμιση του περιβαλλοντικά ρημαγμένου θεσσαλικού κάμπου, την αναχαίτιση της ερήμωσης της ελληνικής υπαίθρου και την κοινωνική συνοχή. Επιπλέον, υποστηρίζει πως έχει εκ των πραγμάτων εκλείψει το «κόκκινο πανί» της επιχειρηματολογίας των περιβαλλοντικών οργανώσεων, δηλαδή η άρδευση των εντατικά καλλιεργούμενων εκτάσεων βάμβακος, καθώς το προϊόν αυτό υποβαθμίζεται στο πλαίσιο της νέας ΚΑΠ.

Εσκεμμένα όμως ή ακούσια, ο κ. Καθηγητής παραγνωρίζει βασικές πτυχές ενός μεγάλου, κακοσχεδιασμένου και εξαιρετικά περίπλοκου τεχνικού έργου: Η σύλληψη της εκτροπής του Αχελώου ευθύς εξ αρχής βασίστηκε στον διακηρυγμένο στόχο όλων των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων να στηρίξουν τη βαμβακοκαλλιέργεια και να αντιμετωπίσουν με προσθετικές μεθόδους τη γνωστή επωδό της εντατικής γεωργίας, δηλαδή την κατασπατάληση υδάτινων πόρων. Το όντως υπαρκτό υδατικό πρόβλημα της Θεσσαλίας δεν οφείλεται πανθ

ομολογουμένως στη φυσική έλλειψη υδάτινου δυναμικού. Η πεδιάδα της Θεσσαλίας, προικισμένη από τη φύση με σημαντικά υδάτινα οικοσυστήματα[3] όπως ο Πηνειός, η Κάρλα και ο Πάμισος, κακοποιήθηκε και εξακολουθεί να κακοποιείται περιβαλλοντικά. Το αποτέλεσμα είναι η Θεσσαλία να μαστίζεται σήμερα από εκτεταμένη ρύπανση και σοβαρή υποβάθμιση της ποιότητας των υπόγειων και επιφανειακών νερών της, ενώ η διαθέσιμη ποσότητα ύδατος να εμφανίζεται

ανεπαρκής για την άρδευση των τεράστιων πλέον και εξαιρετικά υδροβόρων εντατικά καλλιεργούμενων εκτάσεων της πεδιάδας.

Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την κατασκευή του μοναδικού μέχρι στιγμής έτοιμου φράγματος της Μεσοχώρας είναι ήδη ορατές. Στον σημαντικότερο αναγνωρισμένο βιότοπο της χώρας για την άγρια πέστροφα, οι πληθυσμοί ψαριών έχουν ήδη πληγεί ανεπανόρθωτα από το τσιμέντινο τείχος που εμποδίζει την ανάδρομη πορεία τους κατά την εποχή της αναπαραγωγής. Στην περιοχή των έργων της Συκιάς έχουν αρχίσει οι κατολισθήσεις. Ο πάλαι ποτέ οικολογικά πάμπλουτος άνω ρους του ποταμού έχει ήδη μετατραπεί σε κρανίου τόπο.

Μέχρι σήμερα καμία ολοκληρωμένη μελέτη δεν έχει στηρίξει το επιχείρημα του κ. Μυλόπουλου πως η κατάσταση των υδάτων στη Θεσσαλία είναι τόσο κακή, ώστε μόνη λύση είναι ο «εμπλουτισμός» με τα νερά του Αχελώου. Να θυμίσουμε πως τέτοια μελέτη έχει ζητηθεί εδώ και μια δεκαετία από τις περιβαλλοντικές οργανώσεις και αποτελεί σαφή απαίτηση από την Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό 2000/60/ΕΕ;

Η οποιαδήποτε αναδιάρθρωση καλλιεργειών στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής θα πρέπει εκ των πραγμάτων να λάβει υπόψη τη φέρουσα ικανότητα και τις φυσικές αντοχές της περιοχής. Όμως η πολιτική πραγματικότητα στη χώρα μας αποδεικνύει για άλλη μια φορά ότι στον αγροτικό τομέα κανένας δε δείχνει διατεθειμένος να λάβει τις γενναίες πολιτικές αποφάσεις που θα οδηγήσουν προς αυτήν την κατεύθυνση. Επίσης, μέχρι σήμερα κανένας πολιτικός ιθύνων δεν έχει μιλήσει για την ανάγκη περιορισμού της καλλιέργειας βάμβακος, αλλά μάλλον για την ανάγκη στήριξής της. Ήρα, το «κόκκινο πανί» των οικολογικών οργανώσεων όχι απλώς δεν έχει εκλείψει, αλλά εξακολουθεί να αποτελεί τον ολοζώντανο διακηρυγμένο στόχο όλων των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων, σε αντίθεση με τις κατευθύνσεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής.

Τόσο ο κ. Μυλόπουλος όσο και οι άλλοι υποστηρικτές του έργου, είτε προέρχονται από τον κατασκευαστικό κλάδο είτε από φορείς που στηρίζουν το αγροτικό status quo της Θεσσαλίας, παραγνωρίζουν την κοινώς παραδεκτή αρχή πως η λύση κάθε προβλήματος πρέπει να το χτυπάει στη ρίζα του. Τα ημίμετρα και οι αποπροσανατολισμένες παρεμβάσεις διαιωνίζουν απλώς το κακό. Στην περίπτωση του Αχελώου το κακό βρίσκεται ακριβώς στην κακή χρήση του νερού και σε ένα πρότυπο

αγροτικής ανάπτυξης που ποτέ δεν έλαβε υπόψη του τις φυσικές δυνατότητες της περιοχής. Αν αυτό το κακό δεν αντιμετωπιστεί, τότε οποιαδήποτε επιπλέον ποσότητα νερού που θα διατεθεί για άρδευση απλώς θα προσθέσει άλλο ένα κίνητρο για διαίωνιση αυτής της στρεβλής και ατελέσφορης νοοτροπίας.

Η εκτροπή του Αχελώου είναι λάθος. Τελεία και παύλα. Οι πολλαπλές επιπτώσεις τόσο στο περιβάλλον όσο και στην οικονομία και την κοινωνική συνοχή δεν μπορούν να καλυφθούν πίσω από καμία πράσινη ρητορεία. Ας είμαστε επιτέλους ειλικρινείς: αν δεν αρχίσουμε να σχεδιάζουμε σωστά τα μεγάλα έργα, λαμβάνοντας υπόψη τις πραγματικές ανάγκες, τις εναλλακτικές λύσεις και τη φέρουσα ικανότητα των φυσικών πόρων, ποτέ δε θα μπούμε δυναμικά στον δρόμο για μια πραγματικά βιώσιμη ανάπτυξη.

[1] ΥΠΕΧΩΔΕ, Διεύθυνση Ειδικών Έργων Αναβάθμισης Περιοχών. «Αττικό Πράσινο 2001/2004». Αθήνα: Φεβρουάριος 2004.

[2] Σύμφωνα με τη Διεθνή Επιτροπή για τα Φράγματα, ως «μεγάλο φράγμα» ορίζεται το φράγμα με ύψος στέψης 15-150 μ., ενώ ως «μείζον φράγμα» ορίζεται το φράγμα με ύψος στέψης μεγαλύτερο ή ίσο με 150 μ.

[3] Σύμφωνα μάλιστα με τις διαθέσιμες εκτιμήσεις, η Θεσσαλία διαθέτει ισάξιους υδάτινους πόρους με την Ήπειρο.